

UVIC

FACULTAT D'EDUCACIÓ,
TRADUCCIÓ I CIÈNCIES
HUMANES

Curs 2013-2014

ENCOMI DE
**PERE PUJOLÀS
i MASET**

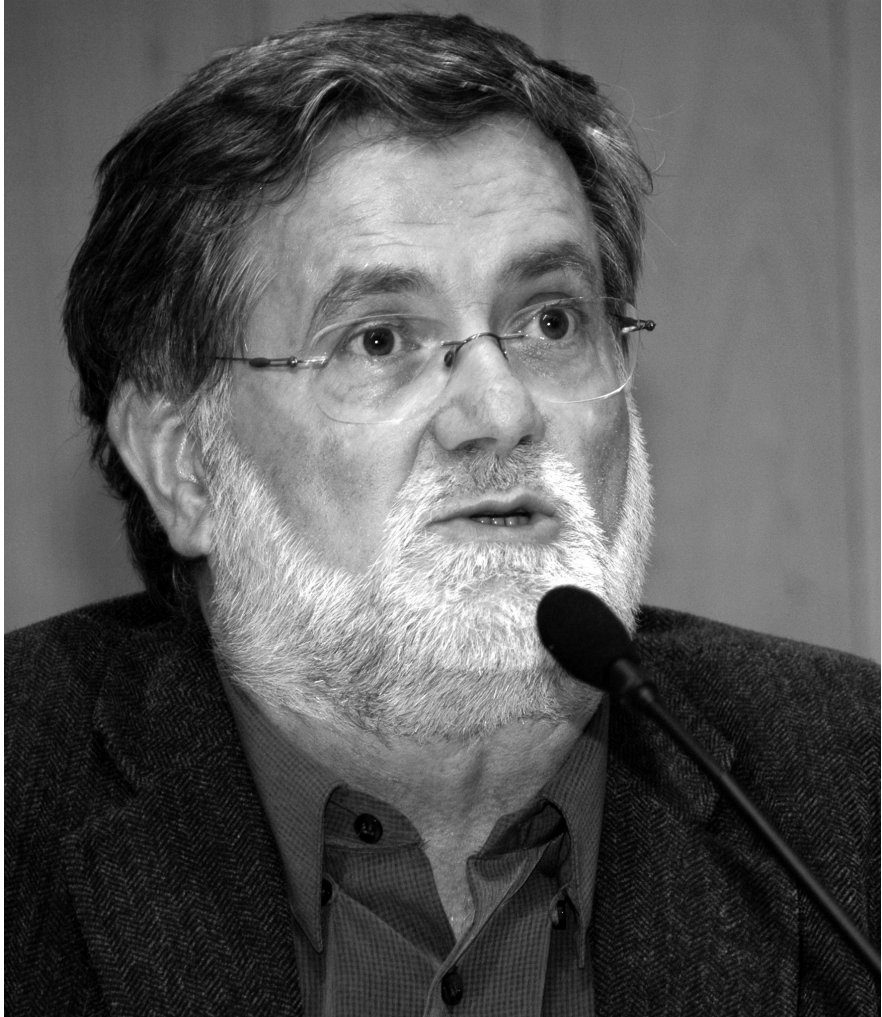
Amb motiu de la seva lliçó de jubilació:

MARQUES DE FOC: LLIÇONS DE PEDAGOGIA

Vic, 20 de novembre de 2013

ENCOMI DE
PERE PUJOLÀS
i MASET

Professor del Departament de Pedagogia
de la Universitat de Vic

Fotografia: SAV UVic

La reconstrucció de la trajectòria del professor Pere Pujolàs a la Universitat de Vic ha esdevingut un exercici compartit per diferents persones que han unit les veus per fer una tasca cooperativa. El desenvolupament de l'aprenentatge cooperatiu com una eina d'inclusió ha estat i és el tret d'identitat central del seu treball educatiu com a mestre, docent i investigador. En aquest cas, aquestes veus diferents construiran un relat conjunt en el qual les aportacions particulars es fondran en la veu col·lectiva sense que calguin les cites personals. D'aquesta manera, com ell mateix ens ha demostrat tantes vegades, el resultat de l'equip ens permetrà anar més lluny d'on haguéssim pogut arribar individualment.

La posada en marxa de la Llicenciatura de Psicopedagogia a la Facultat d'Educació de la Universitat de Vic feia necessària la presència de professorat que orientés i donés gruix acadèmic i professionalitzador als nous estudis. Pere Pujolàs encaixava perfectament per dur a terme aquesta comesa i es va convertir en un pal de paller d'aquells estudis i, també, de la posada en marxa d'estudis de tercer cicle amb màsters i doctorats.

Pere Pujolàs tenia una llarga experiència en l'àmbit de l'atenció a la diversitat en l'educació a les comarques gironines. Havia estat mestre de taller de fusteria a formació professional, assessor d'un EAP i, al capdavant, impulsor de l'educació inclusiva des d'una posició radical. Una radicalitat entesa a la manera de les personalitats que ell admira: Mounier, Milani o Freire, pensadors o pedagogs compromesos amb les persones, sense matisos. A més, Pujolàs comptava amb experiència a la Universitat de Girona com a docent i com a participant en diferents projectes de recerca. La seva arribada a la Universitat de Vic, doncs, va significar incorporar a la nostra universitat un motor potent en tot

allò que té a veure amb la inclusivitat, tant en l'àmbit de la docència i de la recerca, com de la presència directa en moltes escoles, centres de professors, etc., a Catalunya i a l'Estat espanyol.

A més d'aquests referents dels seus inicis, n'hi va haver un altre que es va posar de manifest moltes vegades en classes, conferències, reunions i claustres de la Facultat: el lligam especial amb l'ofici de fuster. En Pere Pujolàs sempre s'ha sentit especialment orgullós de l'etapa com a mestre de taller de joves a secundària, preparant-los per a aquest ofici. Quan es va publicar el diccionari de terminologia de fusteria del TERMCAT, del qual és coautor, la reivindicació i la passió per l'ofici van fer que, amb la generositat i la disposició a compartir que el caracteritzen, obsequiés sempre algun exemplar del diccionari a qui hi tingués alguna relació més o menys directa: ser nét de fuster, tenir un cosí fuster..., qualsevol motiu era bo per compartir i donar a conèixer la feina feta.

La primera etapa de Pere Pujolàs a la Facultat està marcada per la tasca que va desenvolupar amb l'alumnat de la Diplomatura de Mestre d'Educació Especial i de la Llicenciatura de Psicopedagogia. Aquesta tasca, juntament amb la d'altres companyes i companys, va donar com a fruit mestres i psicopedagogs i psicopedagogues amb ganes de saber i de formar-se fins acabar sent, alguns d'ells, professors de la mateixa Universitat de Vic.

D'aquesta tasca formadora podríem destacar-ne principis i valors que ens parlen de la coherència entre la pràctica com a docent i allò que ensenyava, i que tantes vegades van reconèixer els alumnes, avui professors i professores. Especialment la posició ferma davant la inclusió educativa que el va portar a defensar-la com un tot i no d'una forma "emascarada" com sovint s'ha plantejat. Va ser capaç d'encoratjar-nos a entendre-la com un dret pel qual val la pena lluitar, i ens va empènyer a ser copartícips del desenvolupament d'eines concretes, com l'aprenentatge cooperatiu, per fer-la possible.

La passió, l'entrega, la coherència i l'honestedat són qualitats que el defineixen com a professor. Són molts els alumnes que han

destacat que l'energia i la passió amb què s'explica és encomanadissa i que, més que donar moltes respostes, genera preguntes; que sempre és allà per al que necessitis i que, en definitiva, és un professor amb qui estàs a gust a classe i amb qui saps que aprendràs cada dia. Tot això ho fa possible la capacitat d'escolta, l'habilitat de prendre en consideració els punts de vista dels altres i el respecte que té per les posicions individuals sense renunciar als principis que sempre ha defensat.

Amb tota naturalitat, gairebé sense adonar-se'n, els i les estudiants van reconèixer la tasca formadora de Pere Pujolàs amb un magnífic regal: fer-lo padrí de la primera promoció a la qual va fer classe –la segona promoció de Psicopedagogia–, i de la darrera promoció de la qual ha estat professor, la primera del Grau de Mestre en Educació Infantil. Tal com va afirmar en el parlament d'alguna d'aquestes ocasions, i portat pel gust que ell sempre ha tingut a reforçar les seves posicions amb les aportacions de pedagogs rellevants, va formular els propis principis dient que “cal prendre partit per una educació alliberadora, que ajudi aquells que s'eduquen per ser persones crítiques, responsables i compromeses”.

Al cap de poc temps d'arribar a la nostra universitat es va embarcar en una de les tasques més determinants per al futur d'una part de la recerca de la nostra Facultat. L'any 1999 va col·laborar a la creació de la “Xarxa Temàtica de Recerca sobre Atenció a la diversitat dels alumnes en una escola per a tothom”, reconeguda i finançada per l'aleshores Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació. Al mateix temps va participar de manera molt intensa, amb Robert Ruiz i altres professors i professores, en la creació, l'any 2001, del Grup de Recerca sobre Atenció a la Diversitat (GRAD) en el marc del que en aquell moment era el Departament d'Educació Especial de la Facultat d'Educació de la Universitat de Vic.

Els primers anys de professor a Vic li van permetre reprendre la reflexió sobre els temes centrals de la seva tesi doctoral i les expe-

riències del propi desenvolupament professional com a professor i assessor en relació als equips d'aprenentatge cooperatiu com a eina per a la inclusió. L'any 1999 va publicar el llibre *Atención a la diversidad en la ESO: un modelo de intervención didáctica y de organización del trabajo en el aula favorecedor del aprendizaje de todos los alumnos* i, l'any 2001, *Atención a la diversidad y aprendizaje cooperativo en la educación obligatoria*, ambdós a l'editorial Aljibe. Són dues obres on condensa els referents teòrics que havia elaborat a partir de múltiples aportacions de la pedagogia i la psicologia de l'educació per fonamentar una proposta per a l'atenció a la diversitat basada en l'aprenentatge cooperatiu. L'any 2003 publica a l'editorial Eumo *Aprender juntos alumnos diferentes. Els equips d'aprenentatge cooperatiu a l'aula*, on dona forma als primers instruments com el pla d'equip, les formulacions de les estructures cooperatives i l'organització de la unitat didàctica cooperativa que van donar lloc al programa sobre aprenentatge cooperatiu formalitzat anys més tard. Al mateix temps publica, amb altres companys de la Universitat de Girona, un llibre que recull el treball anterior de reflexió conjunta, *Un altre assessorament per a l'escola. L'assessorament psicopedagògic des d'una perspectiva comunitària* (2002).

Durant el període 2000-2003 es va responsabilitzar de la coordinació de la Diplomatura d'Educació Social que es desplejava com a nova titulació a la Facultat. Aquells van ser els anys d'inici i consolidació dels estudis i ell els va imprimir caràcter. Recupera les eines de fuster i s'afanya a encomanar a la professió el bon fer de l'ofici en l'encaix entre recerca i acció, i va creant espais de relació educativa on aprendre per a la vida. A la manera de l'artesà va muntar diferents espais d'experimentació com les pràctiques on emmetjar la relació entre el món acadèmic i el món professional; o els tallers de primer i segon curs i els monogràfics de tercer, on els aprenents podien acoblar sabers amb eines i estris d'educadores i educadors en actiu. El treball en equip greixava les relacions entre professorat i estudiants per ajustar la manera de fer de futures generacions d'educadores i

educadors socials¹. I per damunt de tot, l'ofici de l'educació social es va impregnar de la confiança que en Pere té en les persones i del seu compromís amb l'educació. Va ser rellevant la seva aportació en la definició d'un model comú de Pràctiques, basat en l'alternança, el pla de treball i el seguiment de l'estudiant, que es pogués aplicar a tots els estudis de la Facultat.

El 2003 comença una etapa de cap d'estudis de la Facultat d'Educació, on aporta empena, responsabilitat, capacitat de treball i rigor a la tasca del deganat. Però hi ha una qualitat que defineix molt bé el treball en equip amb ell: la sintonia entre els membres del deganat per fer el pla de treball, en el dia a dia, en les reunions setmanals de l'equip i, mensualment, al consell de direcció. Pensant-ho bé i amb una certa perspectiva, tal vegada aquesta sintonia obeïa a la seva generositat per dedicar tant de temps a reflexionar en profunditat sobre inclusió i cooperació.

Pere Pujolàs va ser elegit degà, l'any 2007, després que la degana Assumpta Fargas fos nomenada rectora de la UVic. Va ser l'alternativa natural: s'elegia com a degà una persona de l'equip que hi havia aleshores i que no feia gaires cursos que s'havia renovat. Als qui vam compartir aquell temps amb ell de seguida ens vénen al cap els avisos a reunió: "Nois, noies, vingaaa..." o també "jovent, som-hi". Podríem destacar dos reptes importants del seu mandat. El primer va ser continuar afrontant el creixement que havia tingut la Facultat d'Educació en aquells anys, cosa que representava una major complexitat organitzativa i que requeria respondre a noves necessitats. El segon va ser el desplegament de l'Espai Europeu d'Educació Superior. La redacció de les memòries dels diferents graus es va fer amb la participació activa dels departaments, buscant el consens i sense defugir el debat en el si de les diferents comissions i en el consell de direcció. Pere Pujolàs va ser una peça fonamental per difondre una nova

1. Vegeu la definició d'alguns mots més tècnics relacionats amb l'ofici de fuster a BASART, Pitu i PUJOLÀS, Pere (2005). *Diccionari de fusteria*. Barcelona: Termcat.

metodologia més activa i participativa, que passava perquè en tots els grups classe, fossin petits o molt nombrosos, es pogués tenir una atenció més personalitzada a través de la generalització de sessions de treball dirigit com les que, amb major o menor fortuna, hem anat desplegant en cursos posteriors.

Val la pena destacar també tres aportacions singulars del període del deganat en les quals la seva empremta va ser determinant: la creació d'una revista digital de la Facultat, *Papers d'Educació*, a la qual van poder aportar les seves reflexions un nombre important de professors de la Facultat i de la Universitat; l'elaboració i aprovació per l'ANECA de les memòries dels tres primers màsters de la Facultat d'Educació (el Màster en Educació Inclusiva, que consolidava un projecte interuniversitari que venia del programa de doctorat que ell mateix va dirigir, el Màster de Formació del Professorat de Secundària, i el Màster en Pedagogia Montessori); i en tercer lloc, el disseny i creació del CIFE, el Centre d'Innovació i Formació en Educació, com un òrgan de promoció i gestió de la formació continuada.

La capacitat de treball d'en Pere Pujolàs es va evidenciar en el període que va haver de fer compatibles les activitats simultànies de gestió, docència i recerca. L'any 2001 va participar molt activament en el primer Seminari sobre Educació Inclusiva dirigit per la Dra. Susan Stainback, de la Universitat d'Iowa. El 2004 va organitzar, juntament amb altres companys del GRAD, el segon Seminari sobre Educació Inclusiva amb el professor Nicola Cuomo, de la Universitat de Bolonya. El mateix any va ser membre del comitè organitzador i del comitè científic del Primer Congrés en Educació Inclusiva celebrat a la Universitat del Vic amb la participació de grups de recerca de sis universitats de l'Estat espanyol. L'any 2008 va ser impulsor de les XXV Jornadas de Universidades y Educación Especial i del V Congrés d'Universitats i Educació Especial, espai de trobada de professorat de totes les universitats de l'Estat espanyol i que, per primera vegada, es portà a terme a la Universitat de Vic.

Aquest impuls a la recerca es deu a la intensa activitat investi-

gadora dirigint, durant els deu darrers anys, el Grup de Recerca en Atenció a la Diversitat (GRAD). L'any 2006, la consistència teòrica, el rigor metodològic i la capacitat de sumar els esforços de cinc universitats li va permetre obtenir i dirigir com a investigador principal el Projecte I+D+I “Proyecto PAC: Programa didáctico inclusivo para atender en el aula al alumnado con necesidades educativas diversas. Una investigación evaluativa”. A banda de ser el primer projecte I+D+I de la Facultat d'Educació, el projecte va fer possible, durant dos cursos, un espai de reflexió dels investigadors de la Universitat de Vic que va donar lloc a múltiples col·laboracions i que va permetre dissenyar, avaluar i validar, en centres de tot l'Estat, un programa didàctic per atendre la diversitat que, a la llarga, esdevindria un instrument de transferència de coneixement extern de la Universitat de Vic.

Dos anys més tard, el 2008, va publicar a l'editorial Graó *9 ideas clave: el aprendizaje cooperativo*, que venia a ser la presentació del Programa Cooperar per Aprendre / Aprendre a Cooperar i que va validar la recerca anterior. Aquest llibre es pot considerar una aportació cabdal sobre l'aprenentatge cooperatiu que va servir de guia per a molts centres educatius compromesos a convertir l'activitat educativa a les aules en un espai per a la inclusió. Des de 1997 fins a l'actualitat ha publicat més de 30 articles en revistes com *Cuadernos de Pedagogía*, *Aula d'Innovació Educativa*, *Revista de Educación*, *Guix*, *Suports*, *Ambits de Psicopedagogia*, *Perspectiva Escolar*, entre altres. El desenvolupament del Projecte PAC en una gran quantitat de centres li va permetre elaborar un nou projecte de recerca que, l'any 2009, va ser aprovat com el Projecte I+D+I “Estudio de casos sobre el desarrollo y el proceso de asesoramiento de un Programa de Apoyos Educativos Inclusivos (Proyecto PAC)”, que ell anomenà, de manera simplificada, el PAC-II.

Durant els darrers anys ha desenvolupat múltiples cursos, seminaris i activitats de formació en diferents universitats (A Coruña, Oviedo, València, Castelló, Illes Balears, Múrcia, Alcalà de Henares

i Porto, entre altres). Ahora, ha desenvolupat una activitat incessant de formació en centres de professors de totes les comunitats autònomes. Fruit d'aquesta activitat de transferència de coneixement, el juny de 2012 va donar el tret de sortida a un moviment que vincula universitat i escola, recerca i innovació amb el I Simpòsium sobre Aprenentatge Cooperatiu, que va aplegar a la Universitat de Vic investigadors de quatre universitats de l'Estat espanyol i més de dos-cents mestres i professors i professores d'arreu. Enguany ha estat el ponent principal del II Simpòsium i ha reafirmat la voluntat de ser el referent d'un moviment que vincula el món acadèmic i el món professional al voltant de l'aprenentatge cooperatiu, dissenyant les bases i elaborant el document fundacional de la xarxa *Kbelidón*, formada per centres per a l'aprenentatge cooperatiu de Galícia, Euskadi, Castella-La Manxa, Aragó, Illes Balears i Catalunya.

A més dels coneixements pedagògics ja esmentats i demostrats, si haguéssim de definir l'empremta que Pere Pujolàs ha deixat al grup de recerca GRAD, al Departament de Pedagogia, a la Facultat i en els àmbits on ha col·laborat, segur que molts estariem d'acord a esmentar la capacitat de treball i la generositat per portar-la a terme. La generositat per recollir les aportacions de tothom, escoltar i donar cabuda als interessos i les expectatives de tots, compartir i presentar com a comú molt del coneixement i del treball que substancialment era fruit del seu esforç i capacitat, i la generositat i l'impuls per fer-nos créixer i desenvolupar-nos com a professors i professores o investigadors i investigadores, a tots els que hem treballat amb ell. Per això aquest encomi és una declaració de l'orgull que sentim per haver treballat tots aquests anys amb un company que té "molta fusta" de mestre i que, com a professor emèrit, persistirà en la seva incansable tasca educativa.

Joan Arumí, Mercè Carrera, Josep Casanovas, Assumpta Fargas, Jordi Martí, José Ramon Lago, Núria Padrós, Olga Pedragosa, Gemma Riera, Robert Ruiz, Núria Simó, Jesús Soldevila, Joan Soler i Antoni Tort

Vic, 20 de novembre de 2013

**Facultat d'Educació, Traducció
i Ciències Humanes**

Departament de Pedagogia

Grup de Recerca sobre
Atenció a la Diversitat

CIFE

**Centre d'Innovació
i Formació en Educació**

Eumogràfic